

Зима щедра святами

з курсу «Я і Україна»
2 клас

2012-2013 н.р.

Тема: *Зима щедра святами*

Мета: продовжити формування уявлення про календар народних свят; розширити та уточнити зміст свят: день Святого Миколая, Новий рік, Різдво Христове; ознайомити з народними традиціями святкування цих свят; розвивати мовлення дітей, викликати інтерес до історії виникнення свят; виховувати повагу до традицій і народних звичаїв.

Тип: урок засвоєння нових знань

Обладнання: Ілюстрації із зображенням зимових свят, загадки, кросворд. Використання слайдів.

Хід уроку

I. Організація класу

В народі кажуть: «Добрий гість – дому радість». Сподіваюсь, що ви, як і я, раді нашим гостям. Привітайтеся.

Діти, сядьте всі зручненько,
Не шуміть, сидіть тихенько.
Урок буде незвичайний,
А для всіх для цікавий.

II. Мотивація діяльності та актуалізація знань.

1. Свято в українській народній традиції завжди займало провідну роль. Усі свята українського календарного року пов'язані з господарським життям та побутом українців. Кожне з них має свої особливості, традиції та обряди. Слайд 2

Ми собі не уявляємо Різдва без куті, Великодня - без писанки, Святої Трійці - без клечання, навіть називаємо це останнє свято «Зеленими Святами». Всі ми відзначаємо свято Купала, на «Катерини» кличемо долю. Слайд 2

Вчитель: Заплющити очі і послухайте слово: «СВЯТО».

Розкрийте очі і назвіть слово, яке першим прийшло на думку?

А чому саме це свято ?

(Якщо у відповідях учнів не прозвучало, що зиму вони люблять за свята, які вона несе, тоді це підсумкове речення каже вчитель)

2. Відгадування загадки.

Чудо-сани прилетіли,
Скакуни в тих санях білі.
В санях тих сидить цариця –
Білокоса, білолиця.

Рукавом махає,
Сріблом все вкриває . ЗИМА слайд 3,4

Вчитель: Як звуть цю царицю? Чи любите ви зиму?

1. Повідомлення теми уроку.

- Сьогодні ми будемо мандрувати і знайомитись з веселими зимовими святами.

III. Вивчення нового матеріалу

- Зима щедра на свята! І сьогодні ви дізнаєтеся про звичаї нашого народу під час святкування дня Святого Миколая, Нового року, Різдва Христового, свято Водохрещі, Масляної. Слайд 5

1. День Святого Миколая

У народі кажуть, що взимку скільки днів, стільки й свят.

Одним із головних зимових свят є день Святого Миколая, яке святкують 19 грудня. Слайд 6

- А може ви знаєте про день Святого Миколая?

Небагато відомо про життя Святого Миколая. І навіть те, що знаємо, подається як різні легенди. Послухайте одну з них.

Нічого не бракувало малому Миколі — ні гарного одягу, ні смачної їжі. Та він був сирота, бо рано вмерли тато й мама. Хлопчик ріс під опікою чужих людей. Часто виходив він на вулицю із свого гарного будинку і грався з дітьми. Це були діти вбогих батьків, що жили в темних глиняних хатах, спали на долівці й нерідко йшли голодні спати. Жалів їх Микола і не знав, як їм допомогти.

Був у Миколи старий учитель, що вчив його молитися, читати і писати. Якось читав він із учителем Святе Письмо: «Коли ти робиш добро, то нехай твоя правиця не відає, що робить лівиця...».

Микола замислився.

- Як це розуміти? — спитав учителя.

Коли робиш добро, то не треба про це нікому оповідати. Краще не хвалитись своїми добрими вчинками.

Була пізня осінь. Микола знав, що багато діток у його околиці сидять у голоді й холоді.

Ось родина старого Олександра. Мати лежить хвора, а у Петруся нема чобіток, а сьогодні вранці він бачив, як мала Софійка збирала по дорозі ломаччя, бо не було чим запалити в печі.

Увечері Микола тихесенько, щоб слуги не бачили, побіг до комори, насипав у торбину борошна, наляв пляшечку олії, набрав повні кишені яблук сухих слив, у дров'янику взяв кілька товстих колод, а у своїй скрині знайшов пару теплих панчіх та чобітки. Все це склав до великої торби й сховав під своє ліжко.

Коли в домі всі поснули, тихенько, як мишка, вислизнув Микола з ліжка. Накинув одяг, взяв торбу з харчами й розніс подарунки своїм друзям. Вранці дітлахи, знайшовши на порозі дарунки, не могли натішитись й не знали, кому дякувати.

Відтоді Микола часто робив дарунки бідним на своїй околиці. Люди молили Бога за невідомого, що допомагав їм, й ніхто не здогадувався, що то був Микола. Миколині слуги помічали, як зникають харчі та одяг з комор, і стали пильнувати

Одного разу, коли Микола тільки зібрав торбу та вийшов зі свого подвір'я, старий слуга наздогнав його, бо думав, що то злодій. Отак і довідалися, хто дає бідним дарунки.

Минули роки, виріс Микола, вивчився, став священиком і скрізь чинив тільки добро. Миколу знали і любили, а коли він помер, то зарахували його до святих. Відтоді усі його згадують 19 грудня і на Миколину честь потайки роблять дарунки так, як ото колись робив сам Микола.
Слайд 6-7

2. Листи до Миколая

Слайд 8-9

Надсилаємо на свято
В небо ми листів багато
Дідусеві дорогому,
Миколаєві Святому.
У листах — палкі прохання
І дитячі побажання,
Щоб спустився він до світу
В кожна хату, де є діти,
Та приніс, якщо можливо,
Подарунки всім на диво:
І ляльок, і ведмежаток,
І машини, й слоненяток,
Літаки і паровози,
Теплу шубку на морози,
І санчата для катання,
І альбом для малювання.
Книжку гарну, щоб читати,
І скакалку, щоб скакати,
М'яч для літнього футболу,
Ранець, щоб носити в школу,
Тигрєнятка в жовту смужку,
В клітці — справжнього папужку,
Рибок з довгими хвостами,
Гарну сукню з квіточками...

3. Новий рік

- Яке наступне свято найбільше очікують діти? (Новий рік)
- А може ви знаєте про історію Нового року? . Слайд 10

Новий рік — це ялинка, подарунки, Дід Мороз, Снігуронька, краса і казка, сподівання чогось нового і незвичайного.

А чи знаєте ви, що сучасне його святкування — четверте в літочисленні нашого народу?

У давнину початок Нового року припадав на весну. Пробуджувалася природа, оживала земля.

Потім із запровадженням християнства на Київській Русі дата Нового року змінилася на осінь — вересень.

Ще пізніше цар Петро I запропонував перенести святкування на січень. Проте й ця дата виявилась не остаточною. За радянської влади офіційний початок року змістився на 14 днів вперед. Однак церковне відзначення не змінилося, тож у нас співіснують дві дати початку Нового року — 1 січня і 14 січня — офіційна й релігійна.

– Без кого не можна уявити собі це свято? (Без Діда Мороза)

А що ви знаєте про Діда Мороза? . Слайд 11

–

Ім'я: укр. – [Дід Мороз](#), англ. – [Санта Клаус](#), франц. – [Пер Нуель](#), італ. – [Баббо Натале](#).

Скільки йому років ніхто точно не знає, але згадка про нього існує ще з XIII століття. А це приблизно 800 років.

Як відомо, у кожній країні свої звичаї зустрічі Нового року, а отже і різні новорічні герої. Змалечку ми вірили, що подарунки під ялинкою, то від Діда Мороза за хорошу поведінку. Хто краще себе буде поводити весь рік, той отримає кращий подарунок.

Європейські та американські діти ж вірили у Санта Клауса, який у Різдвяну ніч проникав у будинок через димохід та залишав у новорічних панчохах, що висіли на каміні, подарунки для кожного мешканця будинку.

Наш Дід Мороз - образ особливий. Спочатку – злий дух, що скорочує життя. Згодом він із грізного поступово перетворюється в справедливого й доброго діда. Зараз Дід Мороз найчастіше приходиться у червоному костюмі.

Появу Снігуроньки зводять до старовинної казки. Вона символізувала зміну зими і літа.

- Як у вашій сім'ї зустрічають Новий рік?

- Коли прикрашають ялинку?

2. Ялинка

Давним-давно жила-була добра бідна жінка, у якої було багато дітей. Якось напередодні Різдва вона прикрасила ялинку, але ялинка вийшла скромна, майже без прикрас. Уночі на ялинці побували павуки і, переповзаючи з гілки на гілку, залишили по собі павутину. Знаючи доброту

жінки, Христос вирішив її нагородити і благословив дерево - в результаті, павутина перетворилася на сяюче срібло.

Ялинка
Вона зелена і пухнаста,
Весела, радісна й срібляста,
Ялинка вогниками грає,
З Новим Роком всіх вітає.
З лісу вона довго йшла,
Подарунки всім несла.
Їй раді пташки і звірята,
Дорослі раді і малята.

Слайд 12

Змалечку ми вірили, що подарунки під ялинкою, то від Діда Мороза за хорошу поведінку. Хто краще себе буде поводити весь рік, той отримає кращий подарунок. Слайд 13

5. Фізкультхвилинка

Раз! Два! Час вставати:
Будемо відпочивати.
Три! Чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо.
П'ять! Шість! Засміялись,
Кілька раз понахилялись.
Зайчик сонячний до нас
Завітав у вільний час.
Будем бігати, стрибати,
Щоб нам зайчика впіймати.
Прудко зайчик утікає
І промінчиками грає.
Сім! Вісім! Час настав
Повернутись нам до справ.

Про свята

Слайд 15 -16

Свята різдвяного циклу розпочинаються ще 2 січня в день Гната. Дівчата ретельно прибирали оселю та готували різноманітне святкове спорядження - "Павучки", "Їжачки", "Дідух". До 4 січня, дня Анастасії, оселя повинна бути святково прибрано

- Наступне свято Різдво Христове.

Слайд 17

Напередодні Різдва влаштовують "Вертеп" (з давньогрецької - печера). Вертеп – старовинний пересувний ляльковий театр, де ставили релігійні та

світські п'єси. Це сцени з біблійних розповідей про народження Ісуса. Вони показують маленького Ісуса в яслах, Марію, волхвів, що принесли дари, та зірку над Віфлеємом.

Вертепи влаштовують у громадських місцях, зазвичай біля або всередині церков. Вночі всередині вертепів ставлять свічки для того, щоб люди, що прийшли на нічну службу, могли все бачити.

6. Різдво.

Слайд 16

Різдво – свято традиційно родинне. Ніч напередодні Різдва вважається чарівною. Ми загадуємо бажання і просимо у Бога, щоб Він допоміг нам їх здійснити.

Коли Діві Марії було 16 років, її обручили Йосипу. Він любив свою дружину і піклувався про неї.

Незадовго до народження Ісуса Христа, римський імператор звелів всім мешканцям країни піти на так званий перепис населення. Отже, Марія та Йосип пішли до Віфлеєма. Це було достатньо далеко від них, тому вони йшли довго і дійшли тільки вночі. В готель, де вони хотіли переночувати їх не пустили, бо всі місця були зайняті такими самими приїжджими на перепис. Відтак, їм довелося ночувати у будиночку для худоби, яку вони знайшли на полі поруч. У ту саму ніч у Марії народився Син, якого Її і обіцяв Бог. Вона знала, що Він – Син Божий. Марія огорнула його у пелена, та покласти його у ліжечко вона не могла. Адже рідко коли в загонах для худоби є дитячі ліжечка). Тому вона поклала Синочка у ясла – підставочку для сіна, з якої їдять корівки та віслючки.

Навколо Віфлеєма було багато полів, де пастухи стерегли свої стада. В ту ніч, коли народився Ісус Христос, вони раптом побачили яскраве світло з неба і до них спустився Янгол. Здивовані пастухи спершу трохи злякались, та Янгол заспокоїв їх:

- Не бійтеся! Я приніс вам хорошу новину, яка стане новою радістю для всього світу! Бог послав Свого Сина на землю, щоб врятувати людей від гріха. Підіть до Віфлеєма. Там ви побачите Його. Він лежить у вертепі, в яслах!

Коли народився Ісус Христос, з'явилася на небі нова зірка, якої раніше люди не бачили.

Далеко від Віфлеєма на сході, жили заможні і розумні чоловіки – волхви. Коли вони побачили нову зірку на небі, то дізналися про народження Ісуса Христа на землі. Вони хотіли поклонитися Йому, про те не знали як Його знайти. І ось, ця дивовижна зірка повела їх до Ісуса. Вони побачили Марію з Дитинкою на руках і подарували Немовляті подарунки: золото, ладан та смирну. А потім нарекли Його Царем Неба та Землі. Отак народився маленький Ісусик.

Слайд 18

Переддень Різдва в Україні називають Свят Вечором, або інколи - Святою вечерею.

6 січня, увечері, найстаріший чоловік у родині урочисто вносить до хати снопик із жита, пшениці, ячменю, проса, гречки, вівса. Його ставлять на покуті під іконами. Цей снопик звать – «дідухом», також кладуть буханець хліба, кутю-солодку кашу з зерна, горіхів, меду, маку та узвар – напій із сушених ягід та фруктів.

Вечір перед Різдром називають Святвечір.

На Святвечір готують 12 страв на честь 12 учнів Христа. Після заходу сонця, як на небі з'явиться перша зірка, сідають вечеряти. Повечерявши діти поспішають вибігти з хати із зіркою колядувати по сусідах і родичах.

Слайд 19

-А які колядки знаєте ви ?

Коляд, коляд, колядниця,

Добра з медом паляниця,

А без меду не така, -

Дайте дядьку п'ятака !

А п'ятак не такий,

Дайте дядьку золотий !

Цього вечора діти ходять до сусідів, сіючи зерно. Вони бажають людям міцного здоров'я та рясного врожаю на наступний рік та просять за це гроші. Також вони виконують різдвяні пісні, що в різних місцевостях України називаються колядки або щедрівки, а саме: "Радуйся, радуйся, земле. Син Божий народився"

"Добрий вечір, щедрий вечір. Добрим людям на здоров'я"

Колядували хлопці, ходячи по дворах із саморобною зіркою, іноді у супроводі переодягнених Маланки, Кози, Ведмеда, Солдата. Якщо їх запрошували до хати, вони розігрували сценки з народної вистави, в якій пророкували добробут у господарстві. Слайд 21-24

- Як у вашій сім'ї святкують Різдво ?

7. Святого Василя (14 січня). Слайд 25

За Різдром приходить наступне свято – Святого Василя (14 січня).

З раннього ранку хлопчики-посівальники зграйками бігали від хати до хати з пшеницею, житом або іншим зерном. Вони сіяли зерно по хатах, примовляючи:

Сію, сію, посіваю,

З Новим роком вас вітаю!

Не на рік, не на два,

А на многії літа.

Всі побажання наповнені доброзичливістю, добрим гумором.

Наші предки напередодні Нового року святкували Щедрий вечір. На вечерю готували різні страви. Після вечері молодь збиралася на розваги, веселі ігри. Від хати до хати ходили щедрувальники. За допомогою цих пісень намагалися накликати гарний врожай, добробут, достаток. А на другий день зранку ходили хлопчики-засівальники.

Слайд26

Василь приходив не сам, а з дівчиною Маланкою. Всі радилися в чудернацький одяг. Було дуже весело, навіть трішечки страшно, бо раптом, мов з-під землі, з'являлися волохаті ведмеді, бородаті дали, рогаті чортики, князі з булатними мечами, старезна відьма і навіть Котигорошко з велетенською булавою. Але не треба боятися, бо це наші колядники, перевдягнені в казкових героїв.

Вранці наступного дня колядники, знявши свою чудернацьку одягу, знову бігли від хати до хати. Кожен з них ніс мішечок, в якому були пшеничні зерна. Вони сіяли зерна по хатах, примовляючи:

Сійся, родися жито, пшениця,
Жито, пшениця, всяка пашниця,
Коноплі по стелю, льон по коліна,
Щоб у вас, хрещених, голівка не боліла.

8. Водохреща

Слайд 27-28

Наступне свято 19 січня – Водохреща Йордану (або Ордана, Водохреща, Богоявлення) — третє і завершальне велике свято різдвяно-новорічного циклу, яке православні та греко-католицькі християни відзначають 19 січня. З ним пов'язують хрещення на Йордані Христа.

Коли Ісус Христос досяг 30-річного віку, він прийняв хрещення в річці Йордан. Вийшов на берег, а з небес почувся голос Бога-Батька, який назвав Ісуса своїм Сином. І на нього зійшов Святий Дух в образі голуба. Звідси ще одна назва — Богоявлення, за християнським вченням, з'явився Бог у трьох іпостасях: Бог Отець — в голосі, Син Божий — у плоті, Дух Святий — у вигляді голуба.

Вважається, що на Водохреща, з опівночі до опівночі, вода набуває цілющих властивостей і зберігає їх протягом року, лікуючи тілесні й духовні хвороби.

В цей день у всіх містах і селах, де є церкви, святять воду. Віддавна в народі посвячену на Водохреще воду вважають своєрідним спасінням від багатьох недуг. Її дають пити тяжкохворим, нею освячують храми, домівки і тварин. Залишається загадкою той факт, що водохрещенська вода не псується, не має запаху і може зберігатися протягом року.

За давньою традицією, церемонія освячення води відбувалася під відкритим небом, на берегах річок, струмків, озер. Ще напередодні Йордану,

з льоду вирубували великий хрест («йордан») і ставили його поруч з ополонкою.

Після Водохреща розпочинався новий весільний сезон, який тривав до Великого посту. Це був час веселощів і дозвілля. Молодь збиралась на вечорниці, сім'ї ходили один до одного в гості з метою наблизити весну.

Напередодні Водохрещі святкується «Голодна кутя», або другий Святий Вечір. Увесь цей день віруючі люди нічого не їдять — постують. Сідають вечеряти, коли вже засяє вечірня зоря. На вечерю подають пісні страви — смажену рибу, вареники з капустою, гречані млинці на олії, кутю та узвар. Після вечері всі кладуть свої ложки в одну миску, а зверху — хлібину, «щоб хліб родився».

Слайд 29

9. Наступало свято Масляної.

Слайд 30

Останній перед Великим постом тиждень треба провести весело, бо попереду цілих 7 тижнів суворої поведінки та усіляких обмежень.

Масляна – давнє слов'янське свято весняного пробудження природи. У ці дні люди святкують звільнення від зими. Масляна починає весну і закінчує зиму. Триває свято тиждень. Кожен день має свою назву: зустріч, загравання, ласунка, широкий четвер, тещині вечорниці, золочини посиденьки, прощання. Відповідно до назви проводились традиційні обряди. В останній день тижня розігрували вистави й спалювали опудало Масляни. На це свято усі жартують, пустують, веселяться.

Найбільш пишно відзначають неділю. Спеціально до цього дня готували вареники з сиром, на відміну від російських млинців. Проводились масові гуляння, ігрища, забави. Не завжди котові масляна.

- Масляна, Масляна, яка ти мала, - якби ж тебе сім неділь, а посту одна.

Слайд 31-32

- Як у вашій сім'ї святкують Масляну?

IV. Закріплення вивченого матеріалу. Слайд 5

1.Робота з підручником

(читання статті сторінка 98)

2.Робота в зошиті .

3.Розгадування кросворду.

- Назвіть зимові свята , якими ми з познайомились на уроці.

- Пропоную розгадати «Святковий кросворд» .

1. Святий вечір розпочинається, коли на небі з'явиться перша ...?
(Зірка)

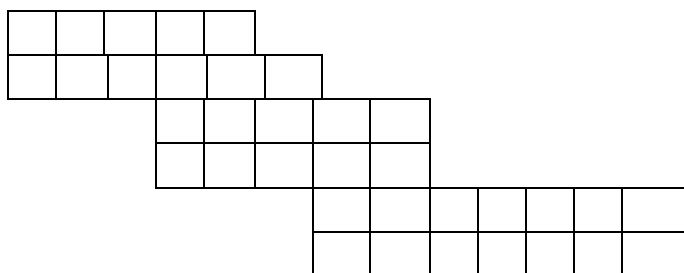
2. Як називається посуд в якому подають кутю? (Макітра)

3. Як називається головний напій святкової вечері? (Узвар)

4. Що на святі вважають символом доброго врожаю? (Дідух)

5. Невеликій варений виріб з тіста, начинений сиром, ягодами, картоплею? (Вареник)

6. Які пісні співають діти у це свято? (Колядки)

V. Підсумок уроку.

- Ви гарно працювали і заслуговуєте на винагороду.
Сьогодні я виконаю роботу Святого Миколая пригощу гарних і працелюбних дітей солодощами.

- Що нового, цікавого дізналися?
- Які родинні свята відзначають у вас вдома? Слайд
- Ми побачили, що наш народ має свої звичаї, традиції святкування. Треба їх вивчати, не забувати, передавати наступним поколінням. Діти, але щоб гарно відпочивати, треба багато і старанно працювати.